

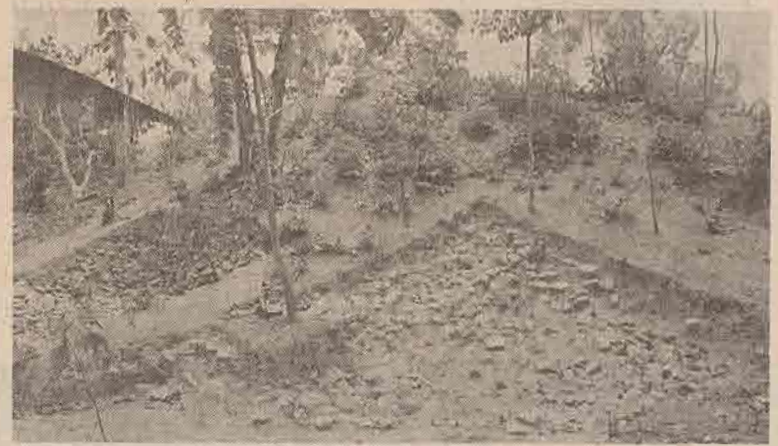
ที่ตั้งของ ลังกาสุกะ ตามทัศนะ ทาง ภูมิศาสตร์

รศ.เหยียน ลงฉา

Institute of Geography
Chinese Academy of Sciences
National Planning Committee

ผศ. อนันต์ โอภฤษ (ผู้แปล)

แหลมมลายูตั้งอยู่บนทาง
ผ่านระหว่างทะเลจีนใต้กับมหา
สมุทรอินเดีย และอยู่เกือบครึ่ง
ทางระหว่างประเทศอารยธรรม
ยิ่งใหญ่สองประเทศคือจีนและ
อินเดีย กระแสลมมรสุมเป็นตัว
กำหนดเส้นทางเดินเรือระหว่าง
ประเทศทั้งสองตามระบบของ
ทิศทางลม เรือซึ่งใช้ในสัญจร
ระหว่างทะเลจีนใต้กับมหาสมุทร
อินเดียจึงอนุวัตน์ไปตามนั้น แหลม
มลายูจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะ
ตัวกั้นกลางของกระแสลมที่เกิด
ขึ้นตามฤดูกาล เหนือน่านน้ำ
ทะเลจีนและมหาสมุทรอินเดีย
ขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงไม่พ้น
ที่จะต้องเป็นท่าขายฝักรับการ

เมืองโบราณที่ อ.ยะรัง จ.ปัตตานี เข้าใจว่าเป็นลังกาสุกะ

เดินเรือสินค้าที่แล่นผ่านจาก
ตะวันตกไปสู่ตะวันออก หรือจาก
ตะวันออกไปสู่ตะวันตก แหลม
มลายูกลายเป็นที่พักการเดินเรือ
ซึ่งเล่ามาจากจีนและอินเดีย เพื่อ
รอกอຍกระแสนมรสุม พัดนำ
เรือกลับไปยังประเทศของตนมา
เป็นระยะกว่า ๒๐๐๐ ปีมาแล้ว
เส้นทางเดินเรือสินค้าสมัยโบราณ
ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดขบวนการ
ทางความรู้ในรายละเอียดมากมาย
เกี่ยวกับที่พักหรือท่าเรือและ
อาณาจักรอันเกี่ยวเนื่องด้วยน่านน้ำ
ตามชายฝั่งทั้งสองฟากแหลมมลายู

มีเอกสารฉบับที่เขียนเกี่ยว
กับท่าเรือสมัยโบราณแถบชาย

ทะเล และอาณาจักรบริเวณน่าน
น้ำมหาสมุทรในแหลมมลายูทั้ง
ที่เป็นภาษาจีน อินเดีย อาหรับ
และภาษาอื่น ๆ ในยุโรปเฉพาะ
เอกสารภาษาจีนนั้นมาจากเอกสาร
ประวัติศาสตร์จีน ซึ่งมีข้อมูล
มากมายเกี่ยวกับสาระข้างต้นท่า
เรือชายทะเลและอาณาจักรบริเวณ
น่านน้ำ ตามแถบฝั่งตะวันออก
ส่วนใหญ่มาจากบันทึกที่เป็น
ภาษาจีน แต่บันทึกเกี่ยวกับแถบ
ตะวันตกนั้น นอกจากเป็นภาษา
จีนแล้วยังมีภาษาอินเดียและ
ภาษาอาหรับอีกด้วย

การค้าของจีนที่ค้าเสียมมา
ทางทะเลจีนใต้ และมหาสมุทร
อินเดียได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ

เป็นลำดับตั้งแต่ก่อนสมัยคริสต์กาล ส่วนการบันทึกเอกสารเกี่ยวกับเส้นทางเดินทะเลนั้นเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น แต่เราก็ยังไม่พบข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับลังกาสุกะที่เขียนเป็นเอกสารหรือบันทึกด้วยภาษาจีน จนกระทั่งถึงสมัยศตวรรษที่ ๕

นับแต่ศตวรรษที่ ๖ เป็นต้นมา ฟูนานและลังกาสุกะ เป็นดินแดนสำคัญที่เรือต่าง ๆ เดินทางจากทะเลจีนใต้ไปสู่มหาสมุทรอินเดีย ใช้เป็นท่าจอดเรือ^๑ ในสมัยศตวรรษที่ ๖ นี้เองที่ได้เริ่มมีการพูดถึงชื่อลังกาสุกะในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์

ในช่วงราชวงศ์เหนือและใต้ของจีน (ศตวรรษที่ ๕-๖) นักแสวงบุญชาวจีนซึ่งนับถือพุทธศาสนา ก็ใช้เส้นทางนี้เดินทางไปยังตะวันตก และภิกษุชาวอินเดียก็ใช้เส้นทางนี้ เดินทางไปยังประเทศตะวันออก ในซูกัวสงชวณ (บันทึกย้อนหลังเกี่ยวกับพระคุณเจ้า) ได้กล่าวถึงภิกษุจุนาโลตัว (旃 摩 羅 子 也) ซึ่งเดินเรือจากอินเดีย โดยทาง ลิงยาสิว (狼 牙 須) ฟูนาน เดินทางมาถึงกวางจู กลางศตวรรษที่ ๖ อันเป็นช่วงที่เขาวางแผนจะกลับไปยังอินเดีย “เขาก็ตั้งใจจะแล่นเรือโดยทางลิงยาสิวด้วยเช่นกัน^๒” นี่เป็นบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จีนครั้งแรกที่ปรากฏชื่อของลังกาสุกะ จากบันทึกดังกล่าวคล้ายกับเสนอว่าลิงยาสิวนั้นคือที่จอดเรือในการเดินทางทางทะเล และเป็นพื้นที่ที่ชาวฟูนานเดินทางจากกวางจูผ่านมาถึงใน

ช่วงการค้าทางเรือสมัยแรก ๆ นั้น การอพยพผู้คนไปตั้งถิ่นฐานใหม่เช่นนี้มีความหมายครอบคลุมไปถึงเมืองหลวงของรัฐนั้น ๆ และเป็นเมืองท่าเรือด้วย

ในสมัยราชวงศ์ถัง (ศตวรรษที่ ๗-๑๐) การขนถ่ายสินค้า และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และระหว่างประเทศในเอเชียตอนใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้พัฒนาขึ้นทุกวัน คือไม่เพียงแต่ท่าเรือในแหลมมลายูเท่านั้นที่ปรากฏชัดในบันทึกของจีน ดังเช่นที่เคยมีการรวบรวมเอาไว้ในหนังสือของกัว นันยางเจียดงฉี ซึ่งระบุว่า “ท่าที่ตั้งอยู่ระหว่างกวางจูกับอินเดีย ประกอบด้วย เซียว-ซู (ตง-กิง) จัมปา, ลังจาซู (狼 牙 須) แห่งฟากฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู ทำโฮลิ่ง ในเกาะชวา ทำซี-ลิ-โพ-ฉี (ศรีวิชัย) และโม-โจ-ยู (จัมบี) ในสุมาตรา เซ-ซา (เคดาห์) แห่งฟากฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู และนาคนคร แห่งเกาะจู-ตัน (นิโคบาร์)...” ในแหลมมลายูนี้หากเรานำเอาเมืองท่าสำคัญเพียงสองแห่งในสมัยราชวงศ์ถังคือเมืองท่า เซ-ซา ทางฟากฝั่งตะวันตกและทำลิ่ง-เซียว-ซู ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออก เมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นเป็นการเพียงพอ

ตามทัศนะทางภูมิศาสตร์นั้นจะเห็นว่าทางใต้สุดของแหลมมลายู นั้นเป็นจุดเลี้ยวของเส้นทางเดินเรือสายนี้ ฟากฝั่งตะวันตกของแหลมมลายูหันหน้าเข้าสู่แหลมอินเดียข้ามตรงไปยังอ่าวเบงกอล

เรือจากอินเดียผ่านทางสายนี้มาทางหมู่เกาะนิโคบาร์ เพื่อเข้าสู่ช่องแคบมะละกา แล้วเทียบท่าเรือเข้าฝั่งเป็นท่าเรอบนฝั่งตะวันตกของแหลมมลายูบริเวณละติจูดของรัฐเคดาห์ปัจจุบัน และเรือจากจีนเมื่อข้ามอ่าวสยามก็เข้าเทียบท่าทางตะวันออกของแหลมมลายู ณ ที่ ๆ หนึ่งเรียกว่าลิ่งยาสิว (หรือลิง-เจีย-สิว) สมัยนั้นเป็นท่าเรือที่มีชื่อเสียง เรือต่าง ๆ ที่แล่นเรียบตามชายฝั่งตะวันออกก็เข้ามาทอดสมอกันเนื่อง ๆ

สำหรับการพรรณนาในรายละเอียดมากกว่านี้ เกี่ยวกับลังกาสุกะนั้น ได้มีบันทึกไว้ในเหลียงซู (จดหมายเหตุสมัยราชวงศ์เหลียง) ในศตวรรษที่ ๖ ซึ่งบรรจุเอาที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ อาณาเขต ประวัติศาสตร์ ดินฟ้าอากาศ สังคม และผลิตผลทางเมืองนี้เอาไว้ มีข้อความจากเหลียงซู กล่าวไว้ว่า “อาณาจักรลิงยาสิว (狼 牙 須) ตั้งอยู่ในทะเลใต้ อาณาเขตแห่งนี้นับได้ ๓๐ วัน ด้วยการเดินทางจากตะวันออกไปยังตะวันตกและ ๒๐ วันจากทิศใต้ไปยังทิศเหนือคือระยะทาง ๒,๔๐๐ ลี (๑ ลี = ๐.๕ กม.) จากมณฑล กวางจูนั้นเอง ภูมิอากาศและผลิตผลก็มีลักษณะคล้ายกับฟูนาน ไม่กฤษณา การบูร และของทำนองเดียวกันนี้มีจำนวนมากมายเป็นพิเศษ ทั้งชายและหญิงต่างมีวัฒนธรรมเปลือยกายท่อนบน และปล่อยผมยาวจนถึงแผ่นหลังโดยไม่ได้รับการดูแล พวกเขานิยมสวมใส่รังชนิดหนึ่งเรียกว่า กัน-มัน...เมืองหลวงของอาณาจักรของพวกเขา

ล้อมรอบด้วยกำแพง มีประตูเมืองใหญ่ ๒ ประตูมีหอคอย และกระโถม อาณาประชาราษฎร์ของอาณาจักรแห่งนี้กล่าวกันว่าประเทศของพวกเขาสร้างขึ้นเมื่อ ๔๐๐ กว่าปีมาแล้ว ภายหลังจากต่อมาอนุชนรุ่นหลังก็อ่อนแอลงแต่ได้เกิดมีผู้ทรงคุณธรรมคนหนึ่งในราชตระกูลแห่งกษัตริย์ ผู้ซึ่งประชาชนให้ความนิยมนับถือ^๓ ตามข้ออ้างของเหลียงซุนนั้นพบว่าราชทูตจาก ลัง-ยา-สิ่ว ได้เดินทางไปยังประเทศจีน ตั้งแต่ คศ. ๕๑๕, ๕๒๓ และ ๕๖๘ จึงรู้ว่า ลัง-ยา-สิ่วนั้นมีความสัมพันธ์กับราชวงศ์เหลียงของจีน

ตั้งแต่นั้นมาจดหมายเหตุจีน เช่น สุยซุ (บันทึกประวัติศาสตร์ของราชวงศ์สุย), จุยถังซุ (บันทึกจดหมายเหตุของราชวงศ์ถัง), อินถังซุ (บันทึกจดหมายเหตุราชวงศ์ถัง ตอนปลาย) ซึ่งตีพิมพ์ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๖-๑๐ ต่างมีการพูดถึงเกี่ยวกับตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของลังกาสูกะทั้งสิ้น

ชื่อที่เกี่ยวข้องกับลังกาสูกะเช่น ลัง-ยา-สิ่ว (嶺 峽) ลัง-ยา-ฉี (狼 牙 峯) ลังยา (狼 牙) เลง-จา-ชีว (梭 逆 峽) ลัง-จา-ซุ (嶺 逆 峽) ลังเจีย (嶺 峽) หลิง-ยา-ซือ (嶺 峽) หลิง-ยา-ซือ-เกีย (嶺 峽 峽)

(凌 牙 峽) ลัง-ซี-เจีย (狼 峽) หลง-ยา-ซือ-เจียว (龍 牙 峽) ต่างก็ปรากฏในช่วงต้นหรือช่วงปลายของจดหมายเหตุ หรือพงศาวดารจีน ซึ่งน่าจะเป็นชื่อสถานที่เดียวกัน แต่ถ้าย่เสียงตัวอักษรผิดเพี้ยนไปบ้างตามกาลเวลาที่ต่างกัน แม้จะมีชื่อต่างกันดังข้างต้น แต่บันทึกเหตุการณ์ทั้งหลายต่างก็ให้ผลสรุปรวม ๆ เป็นหลักฐานว่าลังกาสูกะอาจเป็นสถานที่ ตามที่ปรากฏในชั้นแรก คืออาณาจักรฟากฝั่งทะเลตะวันออกในแหลมมลายูนั่นเอง แม้จดหมายเหตุมลายูบางฉบับคาดคะเนว่าเมืองหลวงลังกาสูกะอยู่ที่เกาะใดในแหลมมลายูก็ตาม แต่ก็ไม่มีหลักฐานเพียงพอ มีสิ่งพิมพ์ออกใหม่เกี่ยวกับการศึกษาชื่อทางภูมิศาสตร์ (ภูโถ นันยาง ดิงหมิง ฮูตี) (หนังสือรวบรวมรายชื่อทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับทะเลใต้ครั้งโบราณ) หนังสือนี้พิมพ์เมื่อปี ๑๘๘๖ โดยสำนักพิมพ์ซองหัว และนักปราชญ์เกือบทั้งหมดให้ข้อคิดว่า “การถ้าย่อักษรที่แปลเพี้ยนดังข้างต้นเกี่ยวกับชื่อลังกาสูกะนั้น อันที่จริงคือชื่อของสถานที่เดียวกัน แต่ในช่วงเวลาที่ต่างกัน” นักปราชญ์เหล่านั้นพิจารณาเห็นว่า “ลังกาสูกะตั้งอยู่ทางส่วนเหนือของแหลมมลายู”

อาณาจักรลังกาสูกะช่วงก่อนสมัยราชวงศ์ซ้องนั้นกว้างใหญ่ไพศาลยิ่งนัก ก็ครอบคลุมไปถึงนครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานีในประเทศไทย และเลยไปถึงเกาะที่ประเทศมาเลเซีย รวมเอาพื้นที่ระหว่างฟากฝั่งทะเลตะวันออกและตะวันตกของแหลมมลายูตอนเหนือเอาไว้ด้วย แต่หลังจากสมัยราชวงศ์ซ้องแล้ว อาณาเขตลังกาสูกะ ส่วนใหญ่ก็มารวมกับบริเวณปัตตานี^๔

ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของลังกาสูกะได้มีการชี้ชัดเป็นที่แน่นอนในสมัยราชวงศ์ซ้องของจีน (คศ. ๘๖๐-๑๒๗๘) ในเอกสารชื่อชื่อทางประวัติศาสตร์ชื่อ ซุยฟิ่นซี (จดหมายเหตุต่างประเทศ) เขียนโดยซิวรุ๊กิว ได้กล่าวว่า “อาณาจักร ลิง-ยา-ตีสามารถเดินทางจากตัม-มา-ลิง (單 馬 令) โดยทางเรือให้ถึงได้ภายในหกวันหกคืน และมีทางบกด้วย” สถานที่ที่ตัม-มา-ลิง ภาษาสันสกฤต อินเดียเรียก ตัม-มา-ลิง-คะ และชาวมาเลย์เรียก ลิกอร์ ปัจจุบันคือ นครศรีธรรมราช ซึ่งมีระยะทางห่างจากปัตตานีประมาณ ๔๕๐ กม. □ (โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)